

STORTINGET

Innst. 58 L

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 3 L (2024–2025)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Endringer i sanksjonsloven (taushetsplikt)

Til Stortinget

Sammendrag

Proposisjonens hovedinnhold

Utenriksdepartementet fremmer i proposisjonen forslag om å innføre en egen bestemmelse om taushetsplikt i sanksjonsloven. Taushetsplikten foreslås å omfatte opplysninger om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold. Det foreslås at lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) §§ 13 a til 13 e gjelder som utfyllende regler til den foreslåtte taushetsplikten. I tillegg foreslås det en bestemmelse som gir Kongen fullmakt til å gi forskrift om adgangen til å dele opplysninger med andre land, Den europeiske union (EU) og FNs sikkerhetsråd og deres organer når det er nødvendig for effektiv gjennomføring av sanksjoner etter sanksjonsloven.

Lov om gjennomføring av internasjonale sanksjoner (sanksjonsloven) trådte i kraft 16. april 2021 og gir Kongen fullmakt til å gi forskrift til å gjennomføre sanksjoner vedtatt av FN eller mellomstatlige organisasjoner som EU, eller som ellers har bred internasjonal oppslutning. Loven erstattet og opphevet lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd og lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksettning av internasjonale ikke-militære tiltak i

form av avbrot eller avgrensning av økonomisk eller anna samkvem med tredjestater eller rørsler. Loven utvidet, i takt med den internasjonale utviklingen, hjemmelen til å gjennomføre internasjonale sanksjoner som Norge har sluttet opp om, og inneholder blant annet presiseringer om regelverkets geografiske anvendelsesområde, enkeltpersoners klageadgang og straff.

Bruken av sanksjoner som virkemiddel i utenrikspolitikken er i stadig sterk utvikling. Det har vært en kraftig økning i antall sanksjonsregimer samt en endring i hva sanksjonene nærmere går ut på, hvilke tiltak som forutsettes gjennomført i norsk rett, og hvilke aktører som berøres av nye tiltak.

Siden vedtakelsen av sanksjonsloven i 2021 har Norge blant annet sluttet opp om historisk omfattende sanksjoner som er innført av EU mot Russland som følge av landets folkerettsstridige angrepskrig mot Ukraina, med noen mindre tilpasninger. Sanksjonene er gjennomført i forskrift i medhold av sanksjonsloven og omfatter en rekke type restriksjoner rettet mot ulike næringssektorer. Omfanget av og bredden i sanksjonstiltakene innebærer at private aktører innenfor ulike sektorer blir berørt av regelverket. Sanksjoner vedtas også ofte i en utenrikspolitisk krise, og de enkelte tiltakene må iverksettes raskt for å få ønsket effekt. Borgere og selskaper gis ofte liten tid til å innrette seg etter tiltakene. I tillegg til behandlingen av enkeltsaker spiller derfor veiledning fra det offentlige en stor rolle i å sikre etterlevelsen av regelverket.

Flere henvendelser til Utenriksdepartementet er søknader om tillatelse, unntak eller dispensasjon etter sanksjonsregelverket, mens en rekke andre henvendelser knytter seg til veiledning om regelverket. Flere av sanksjonsforskriftene pålegger også i enkelte tilfeller

rapporteringsforpliktelser for private aktører om å gi nærmere opplysninger til departementet.

Utenriksdepartementet har bred og variert kontakt med ulike private aktører innenfor flere sektorer av næringslivet. I kjølvannet av de omfattende sanksjonene mot Russland har det vært en stor økning i antall henvendelser om sanksjoner.

Erfaringene fra departementets behandling av saker etter sanksjonsregelverket er at næringslivsaktører ser et stort behov for fortrolighet rundt opplysninger som de gir. Det er uheldig dersom private aktører blir tilbakeholdne med å søke veiledning fra departementet i disse sakene, i frykt for at opplysningene de gir til departementet, kan bli offentliggjort. Departementet mener derfor det er grunn til å verne om muligheten for fortrolig dialog mellom departementet og relevante aktører. Slik dialog er viktig for å sikre etterlevelse av sanksjonsregelverket.

Antallet sanksjonssaker som er behandlet, men også omfanget av innsynskrav i disse sakene, har økt betraktelig de siste årene. Innsyn i forvaltningens dokumenter reguleres av lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova). I lovens § 13 fremgår det at «[o]pplysningar som er underlagde teieplikt i lov eller i medhald av lov, er unntakne frå innsyn». Etter dagens regelverk er det i hovedsak bare taushetsbelagt informasjon omfattet av forvaltningsloven § 13 som kan unntas offentlighet.

Forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 2 om taushetsplikt i drifts- eller forretningsforhold fordrer en konkret vurdering av om opplysningene som er gitt, kan føre til økonomisk tap for virksomheten det gjelder, dersom de blir offentliggjort. Dette er i de fleste tilfeller en krevende vurdering som foranlediger nærmere kunnskap om aktørene som har avgitt opplysningene, og hvilken del av næringslivet de opererer i. Siden sanksjonsregelverket berører en rekke ulike sektorer, kan det være spesielt krevende å foreta en riktig vurdering. I forslaget er det derfor lagt betydelig vekt på å skape forutsigbarhet for samtlige aktører som har behov for en dialog med departementet om sanksjonsregelverket om adgangen til å offentliggjøre informasjonen de deler i den forbindelse. Dette legger også til rette for en mer effektiv forvaltning av spørsmål om innsyn.

Sanksjonsregelverket innebærer også at Utenriksdepartementet må samarbeide med en rekke andre organer som har en rolle i oppfølgingen av saker etter regelverket. Dette gjelder særlig tollmyndighetene, som utfører kontroll etter vareførselslovgivningen, og Finanstilsynet, gjennom dets virksomhet etter hvitvaskingsregelverket. Videre har sanksjonsfeltet tette forbindelseslinjer til eksportkontrollregelverket og Utenriksdepartementets rolle som eksportkontrollmyndighet. I tillegg kan finansforetak som er omfattet av lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern

(finansforetaksloven), og særlige yrkesgrupper være underlagt en rapporteringsplikt etter sanksjonsregelverket. Felles for disse organene og aktørene er at de er underlagt egne regler om taushetsplikt.

I dette forslaget om taushetsplikt er det derfor lagt betydelig vekt på å harmonisere taushetspliktens omfang med tilsvarende bestemmelser i tilstøtende regelverk. Formålet er å legge til rette for nødvendig informasjon flyt mellom alle relevante aktører, med sikte på en effektiv forvaltning av sanksjonsregelverket, samtidig som behovet for tillit og fortrolighet ivaretas.

Behovet for å legge til rette for nødvendig informasjon flyt i forvaltningen av sanksjonsregelverket blir enda større når Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA) kommer i virke fra 1. januar 2025. Siktemålet er at DEKSA skal bidra til å styrke gjennomføringen av sanksjoner i Norge.

Oppsummert er forslaget til en egen bestemmelse om taushetsplikt i sanksjonsloven motivert av de berørte private aktørers økende behov for veiledning i konkrete saker i takt med at sanksjonsregelverket har blitt mer omfattende og komplekst, behovet for en tillitsfull dialog mellom private parter og myndighetene, ønsket om økt forutberegnelighet med hensyn til hvilken type informasjon fra private aktører som kan offentliggjøres, behovet for å klargjøre grenseflatene til, og harmonisering med, andre taushetspliktbestemmelser i særlovgivningen samt tilrettelegging for effektiv informasjon flyt mellom håndhevende organer.

Lovforslaget vil ikke ha økonomiske konsekvenser. Innføring av taushetspliktbestemmelsen kan medføre administrative konsekvenser ved at departementet mottar flere henvendelser fra privat næringsliv og personer.

Lovforslaget har vært gjenstand for en åpen, alminnelig høring. Utenriksdepartementet sendte ut høringsbrevet 5. februar 2024 med høringsfrist 5. mai 2024.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Trine Lise Sundnes, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Bengt Fasteraune og Ola Borten Moe, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, og

uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, merker seg at forslaget til en egen bestemmelse om taushetsplikt i sanksjonsloven er motivert av de berørte private aktørers økende behov for veiledning i konkrete saker i takt med at sanksjonsregelverket har blitt mer omfattende og komplekst, behovet for en tillitsfull dialog mellom private parter og myndighetene, ønsket om økt forutberegnelighet med hensyn til hvilken type informasjon fra private aktører som kan offentliggjøres, behovet for å klargjøre grenseflatene til, og harmonisering med, andre taushetspliktbestemmelser i særlovgivningen samt tilrettelegging for effektiv informasjonsflyt mellom håndhevende organer.

Komiteen registrerer at behovet for å legge til rette for nødvendig informasjonsflyt i forvaltningen av sanksjonsregelverket øker når Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA) kommer i virke fra 1. januar 2025.

Komiteen noterer at lovforslaget har vært gjenstand for en åpen, alminnelig høring.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt viser til høyringssvar frå Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag, som ser med stor skepsis på lovendringsforslaget. Som instansane påpeiker, vil det «legges lokk over retten til innsyn og informasjon av stor samfunnsmessig interesse».

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i sanksjonsloven (taushetsplikt)

I

I lov 16. april 2021 nr. 18 om gjennomføring av internasjonale sanksjoner gjøres følgende endringer:

§ 8 skal lyde:

§ 8 Taushetsplikt

Enhver som utfører arbeid eller oppdrag knyttet til forvaltningen av denne loven, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det vedkommende i sitt arbeid eller oppdrag har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold. Taushetsbelagte opplysninger kan heller ikke utnyttes for private formål. Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller oppdraget er avsluttet.

Forvaltningsloven §§ 13 a til 13 e gjelder i saker etter denne loven.

Dersom noen som utfører arbeid eller oppdrag etter denne loven, mottar opplysninger som er underlagt en strengere lovbestemt taushetsplikt enn det som følger av første og andre ledd, gjelder den strengere taushetsplikten også for mottakeren.

Kongen kan gi forskrift om adgangen til å dele opplysninger med andre land, Den europeiske union og FNs sikkerhetsråd og deres organer når det er nødvendig for effektiv gjennomføring av sanksjoner etter denne loven.

Nåværende §§ 8 og 9 blir § 9 og ny § 10.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 26. november 2024

Ine Eriksen Søreide

leder

Morten Wold

ordfører

